

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A FŐISKOLAI MAGYAR IRODALMI TÁRSASÁG.

<p>Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Kollegium.</p> <p>Megjelenik havonként kétszer.</p>	<p>Felölő szerkesztő: MARJAY GÉZA.</p> <p>Szerkesztőtársai: Fejes Gábor, Szabó István.</p> <p>Kiadóhivatali főnök: Miklóssy Sándor.</p>	<p>ELŐFIZETÉSI ÁRAK:</p> <p>Egész évre 5 korona. Fél évre 2 kor. 50 fill.</p> <p>Ifjúsági egyesületeknek 4 korona. Főiskolai hallgatóknak 3 korona.</p> <p>Egyes szám ára: 40 fillér.</p>
---	---	---

Az egyetem felé.

Az Alma Mater ifjúsága álmos egykedvűséggel, fásult közönnyel bolyong az üres folyosókon. Elvágynak a lelke messzemenne innen, hol kihalt minden élet, minden vígság. A viharverte ősi falak panaszos szemrehányással néznek a gyarló epigonokra. Valamikor, nem is régen nótáskedvű, pezsgővérű, reményteljes ifjúság egészséges zsongása verte föl az álmatag csendet s most oda mind ez. Oda van az ifjúság, oda a jókedv, a reménység! A jogi termek üresen konganak. Az a néhány jogász, aki ott lézeng az üres padok között, alig várja, hogy elszabadulhasson innen. Az egész jogászi ifjúság pedig olyan, mint egy lombjavesztett, kiszáradt fa. Nincs benne élet, nincs — mert nem is lehet — tevékenység. Megtette végső erőfeszítéseit, hogy még egyszer felszínre vergődhessen, hogy régi hívatását, pozícióját a társadalomban s az ifjúsági életben elfoglalhassa. Hiába volt minden s most csendes lethargiába sülyedve várja a szabadulás óráját.

A teológus ifjúság domináló serege sem tud örülni numerikus többségének, sőt inkább súlyos kétségek és aggodalmak nehezeden a lelkére. Az a nagy szám, melylyel a teológiai fakultást előzőnlőték, bizonyítja, hogy már a papi pálya is elvesztette hivatásos voltát; ennek is vannak már proletárjai. Fele nyomorog, koplal s várva-várja a megváltást. A másik feiét az a szomorú sejtelem aggasztja, hogy a jövő sokkal rosszabb lesz; — most legalább van mit ennie!

A testi-lelki vegetáció e kétséges idejében csak egy fényes remény tartja

bennünk a lelket, egy fényes álmot, mely immár a valóság határához ért: — *a debreceni egyetem.*

Igen, ez még vissza tudja adni minden reményünket, munkakedvünket.

Új élet, új, hatalmas, felüdítő szellem vonul be az egyetemmel e régi, mohos falak közé.

Lesz újra erős, egészséges, hatalmas ifjúság, lesz pezsgő ifjúsági élet.

A tudományoknak ujonnan fakadt friss forrásainál elolthatjuk égő szomjunkat s biztosíthatjuk jövőnket. A teológusok előtt nyitva áll a filozófia, a jogászok száma pedig hatalmasan megnövekszik.

Ragadjuk meg hát lelkünk minden erejével ezt a megváltó, nagy eszmét. Ne csüggedjünk, ne tétlenkedjünk, hanem dolgozzunk a nagy szellemi feltámadás biztos reményében. Legyünk lelkes előhírnökei, intenzív munkában komoly alapvetői annak az eljövendő, hatalmas ifjúságnak, mely e szinmagyar metropolisz egészséges levegőjétől, e főiskola új, lelkes szellemétől áthatva büszkén, önérzettel vallja magát *debreceni egyetemi hallgatóknak!*

— y —

Reviczky Gyula világnézete és életfilozófiája.

(Pályadíjnyertes értekezés.)

— Irta: **Marjai Géza.** —

Az első nagy »modern« lírikus, ki immár a halhatatlan remekírók csarnokába is bevonult, kinek egyes költeményeit gyakran illették — méltatlanul — a hypermodern jelzővel: egyike az újkor legnemesebb szellemeinek. A lelke csupa *szeretet, jóság, megbocsátás*. Mélységes hite

erős erkölcsi alapon nyúgoszik. Sokat szenvedett lelke meleg szeretettel ragaszkodik a szegényekhez, a szenvedőkhöz, az elhagyottakhoz.

„Boldog, ki tűr és megbocsát
S ki szenved, százszor áldott“.

(„Karácsonykor“.)

„Áldott, ki a könnyet letörli
S megért egy szerető szívet“.

(„Tartások bünbánatot“.)

Abban az összetört, meggyötört szívben annyi hit, annyi szeretet egyesül! Szeretne keblére ölelni az egész szenvedő világot. Szeretne letörölni minden égő könnyet. Együtt sír a bánkódókkal, együtt zokog a szenvedőkkel.

Mély szomorúsággal tölti el az általános erkölcsi züllés, a hitnek, szeretetnek kialvása. Bünbánatra hívja fel a romlott világot, a bűnös emberiséget. Mit ér a tudás, mit a kincs, gazdagság, ha »józan sívárság«-ba vész a szeretet, kölcsönös türelem, megbocsátás.

„Nem bölcs, aki csak *tud* s nem *érez*“.

„Jöjjetek sírni templomomba;
Verjétek bűnös melletek'
S a szeretet nagy Istenétől
Jó s tiszta szívet kérjétek.
A könnyezőhöz, búsulóhoz
Vigasztaló szót szóljatok...
Egymást öelve, megbocsátva
Igy tartsatok bünbánatot!“

(„Tartsatok bünbánatot“.)

Általában bizonyos *szomorúság, elborongás* ellemzik világnézetét. Fennszárnyaló, eszményi lelke keresi a jó, a szép, a tökéletes ideálját. S mivel *tökéletes*, abszolút nincs a világon, mert a jóság mögött ott ólalkodik a gonoszság, a szeretet mögött a gyűlölet, a könyörületesség mögött a sívár önzés, egyszóval a fényt mindig árnyék kíséri: a reflexiókra hajló, az élettől annyiszor megcsúfolt, alapjában borongó tónusú költői lélek elég alkalmat találhat, hogy e bűnös világot és a szenvedésekben gazdag, bűnös szenvedélyekkel beszenyezett dicső »élet«-et és a magas rendeltetésétől eltért, degenerált »ember«-t megsirassa.

De ez még nem *pesszimizmus*. A pesszimizmus végcélja a vágyak, szenvedélyek, remények teljes kialvása, a végső megsemmisülés, a Nirvána. A pesszimizmus az életből, e meddő körforgásból semmi kivezető utat nem ismer. Nem hisz a jóban, nem hisz a jónak, szeretetnek dialában.

Reviczky költészetében — mint később ki fogjuk mutatni — kétségtelenül sok pesszimiztikus eszmét találunk, de nevezhetjük-e pesszimis-

tanak azt, aki lerongyolódva, éhesen, testében összetörve, lelkében a közöny, megnemértés és kigúnyoltatás által halálra sértve így énekel:

„Ne vádoljátok a rossz napokban
A világot s a végzetet.
Ne átkozzátok el az embert,
Hogy egy kicsit szenvedtetek.

Legyetek elnézők, szelídek;
Sohase zúgolódjatok,
Bocsánat által győzni fogtok.
Bár minden ember elhagyott“.

Igy énekel ez a fiatal és mégis öreg bölcs, ez a krisztusi nagy lélek. Felséges, utólérhetetlen *erkölcsi* eszmék, egy *megállapodott filozóf-lélek* mélységes megnyilatkozásai.

Hisz tehát a győzelemben, van tehát *célja* az életnek: *Szeretet által meggyőzni a világot!* Bizony ez legalább is annyi *optimizmust* kíván meg, mint amennyi pesszimizmust találunk más költeményeiben.

A »Filiszterek«-hez című gyönyörű költeményében mélységes hittel, megadással éneklí:

„Isten küldé e küzködést reám;
Imádság felsíró szavam.
Akit az Isten látogat meg.
Az nem lehet boldogtalan“.

Jézust erkölcsi tökéletességének oly magasztos, oly megragadó tisztaságában állítja elénk, hogy azt csak *nemesen érző, mélyen vallásos, erkölcsileg tiszta, romlatlan lélek* megnyilatkozásának tarthatjuk. Jézus volt előtte a tökéletesség, szeretet, jóság, türelem, megbocsátás eszményképe és költészetében lépten-nyomon találkoznak a krisztusi tanok felséges eszméivel. (»Krisztus Pilátus előtt« — »I. N. R. I.« stb.)

Vallásos fellángolásának egyik felséges alkotása az »Isten«. Mély bölcselő gondolatok, — a kételkedés teljes elnémulása a szilárd szenvedésekben is állhatatos hittel egyesülnek benne.

„Magát tagadja meg, ki megtagad,
Mint a napot, a fényt, a színt a vak.
A por fához más nem illik itten,
Mínhogy Tebenned megnyúgodva higgyen“.

Leghívebb tüköre a költő vallásos és erkölcsi érzésvilágának az »Imádságom«. Ez az egy kis költemény teljesen elég ahhoz, hogy megismerjük Reviczkyben a *vallás, a szeretet, a türelem* emberét, akinek hite azonban nem elégszik meg az érzelmek passzív nyugalmaival.

Szeretne jóvá, nemessé tenni mindenkit s főképen önmagát. *Vallásos és erkölcsi világ-*

nézete a legtisztább; ha nem is optimizmus, de sokkal közelebb áll ehhez, mint a pesszimizmushoz.

A krisztusi nagy eszméket a legmélyebben fogja fel s érti és érzi meg. A *lökélelesedés*, erkölcsi életünk *önalkotta megdicsőítése*: ezek ama mélyen járó, rejtett eszmék, melyeket a gondolkozva olvasó feltalálhat s napvilágra hozhat Reviczky költészetének kincsesbányájából.

Végül hagytuk legfelségesebb vallásos tárgyú költeményét, a »Pán halála«-t, amely egyúttal költészetének csúcspontját jelezi. A világirodalom egyik legcsodásabb alkotása. A két világrend: az ő és új összeütközik. Az antik világ a maga misztériumaival, babonáival, erkölcsi súlyedésével elbukik. Oda a babonás hit, a tudatlanságában boldog világ jámbor együgyűsége, a jókedvű istenek kicsapongásai, a »dölyfös boldogok« tobzódó bachanáliái! Jön az *erkölcsi felelősség, a szeretet világa, a lizla hil, a megdicsőült szenvedés* kora!

Ez az egy költeménye önmagában felavatja Reviczkyt a halhatatlanok közé.

Azt kérdezem most már: aki a legsúlyosabb szenvedések, a legnagyobb sorscsapások terhe alatt *megadással és megnyúgodva* borul le az Isten előtt, akinek szívében annyi *szeretet* lakik, akinek ideális lelke hisz a jónak, a szeretetnek, az erkölcsnek világmegváltó diadalában, aki olyan rajongással csügg a legistenibb optimista: Jézus alakján, — kérdem: *lehet-e azt pesszimistának neveznünk?*

* * *

Nem! Reviczkyt nem lehet pesszimistának neveznünk s fogalomzavarban szenvednek mindazok az avatatlanok, akik őt mint a legsötétebb pesszimizmus képviselőjét *Vajda* János mellé állítják. Ezt röviden megcáfolhatjuk azzal, hogy *Vajda* János már a legsívárabb *mizantropiába* csap át, míg Reviczky — mint láttuk — a legnemesebb emberszeretet képviselője. Reviczky nem pesszimista a szó igazi értelmében. Mert a pesszimizmus nem egyéb, mint hajlandóság arra, hogy a világot a legsötétebb színben lássuk, abban a megtettesült »rossz«-at szemléljük, az életet a legnagyobb tehernek, átoknak tartjuk, mely tőlünk megszabadulni a legfőbb és egyedüli »jó«.

Reviczky szerette az életet, szerette, bármily tömördek szenvedést hozott is neki. A sok ború-

latra mindig jött egy kis vidámság, az üvöltő fergeteg után sokkal derültebb az ég. És őt az a kicsiny öröm is boldoggá tette. Hisz jól mondja a közmondás, hogy bánat nélkül azt se tudnók, mi az öröm! Szerette az életet szenvedéseivel, gyötrelmeivel, bánatával, örömeivel együtt. Fenékgig ürítette a keserű pohárt, a teste összetört, de a lelke, mélyen érző, ideális lelke reményét el nem veszítette.

Reviczky született hajlamainál s élete körülményeinél fogva *a magábamélyedés, a kontemplatív eltűnődés, szemlélődés embere*. Mint minden ilyen egyéniség, ő is rendkívül érzékeny minden külső behatásra s a külső hatások okozta *hangulatok* döntő befolyást gyakorolnak költészetére.

Apátlan-anyátlan szomorú gyermekkor, szenvedésekben bővölködő, páratlanul változatos pályája borongó szomorúsággal ott ül egész költészetén.

Volt szegény költőnknek elég *hangulatkeltő* életmozzanata. Mikor aztán tapasztalatai leszűrődnek: kedélyének háborgása elcsitul s lelke filozófiai magaslatra emelkedik. Onnan szemléli a »bohóc-világ« ferde kinövéseit, a nyüzsgő, túlekedő tömeget, a keserves létküzdelmet. Lehet-e csodálkozunk, ha megtépett, szárnyaszegett, mélyen érző lelke olykor-olykor úgy érzi, hogy neki már nincs helye, célja, rendeltetése e földön; ha mély keserőséggel, majd tétlen fásultsággal szemléli a világot; ha úgy érzi, hogy lelke már csak a végső megsemmisülésben, a Nirvánában talál megnyúgodást?! (»Tüvélek én minden csalódást«, »Nirvána«, »Magány«, »Jób siralma«, »A kenyér«, »Reznáció« stb.) Igen! Reviczkynek vannak *pesszimisztikus hangulatai*. De őt ezért pesszimistának s költészetét pesszimisztikusnak neveznünk nem szabad s nem is lehet. Mert szerinte az ember egész élete, lelkivilága, öröme, bánata, boldogsága, keserve, reménye, lemondása: minden, minden, *az egész világ csak hangulat!* (»Magamról«.) A hangulatok árajain lebegünk egész életünkben. Örömlünkben az egész világot jónak, tökéletesnek, a boldogság tanyájának látjuk; bánatunkban megfélekedünk a múltnak minden boldogságáról, elátkozzuk a világot s születésünket. A szenvedés, keserv, boldogság, öröm váltakozó játéka a mi lelkünk legnagyobb és legjobb iskolája. Megtanít arra, hogy a verőfényes napokat

mint kell megbecsülnünk s a nehéz órákat miképen
édesítsük meg a reménységgel.

„Az örvendőt meg nem érted,
Ha világod búban éled ;
S csak ha lelked szenvedőnek
Vallod, sajnálsz szenvedőt meg, —
Mit törődöl a világgal,
Szenvedő szív sóhajával,
Ha egy édes pillanat
Teljesíti vágyadat !“

(„Magamról“.)

A legjellemzőbb s állításainkat a legerősebbben támogató, egyúttal egyik legmegragadóbb költeménye az »Eletharmónia«. Szeretném idézni az egészet: hadd látnak meg azok, kik felületes elhamarkodással, a felszínen lebegő divatos kritikát követve, Reviczkyt a pesszimizmus nagymesterévé avatták, hadd látnak meg, hogy dalol ez a mélyen érző lelek, mélyen járó *életfilozófus!*

„Keserűt nyeltem, ah, gyakorta ;
De jött rá mindig édes íz.

— — — — —
Jó sorsom a fényt és az árnyat
Bőlesen telosztá, rendezé.
Nem ölt meg bennem semmi vágyat,
Örömem untá nem tevő...“

Igy énekel a pesszimista?!

Kétségtelen, hogy Reviczky többször említett életkörülmények és lekirázkódtatások hatása alatt hajlik a pesszimizmus felé. Vannak ilyenmő költeményei. Tanulmányozza a nagy pesszimista bölcselőket, így *Schopenhauert* is. Eleinte magával ragadja a kápráztató szofizmák e bűvész mestere, de mikor *igazán* megérti, az »élet«-et, az embert rajongva szerető finom lelke *borzalommal fordul el tőle!* (Lásd »Schopenhauer olvasása közben« című költeményét.)

Ha ezekhez vesszük ama könnyfakasztó, zokogva esdeklő, csodásan szép dalokat, melyekben a »halál előtt« sírva, esdekelve kéri »élet«-ének meghosszabbítását: tiszta öntudattal, az »eredetieskedés« minden vádja nélkül mondhatjuk, hogy ezek kizárják írójuknak pesszimista voltát. *Ha az volna, ujjongó himnusz zengene belett reményei netovábbjának, a várva-várt, megmenő Halálnak!*

Mikor tehát a pesszimizmust megfosztjuk ama domináló túlsúlytól, melyet az az elnagyolt kritika szerint Reviczky világnézetében nyert: megvalljuk, hogy költőnknel *egységes világnézet*ről szó sem lehet, nem pedig mélyen rejlő pszichológiai okokból. *Modern poeta, túlérzékeny lélek, a hangulatok embere, a nyüzsgő,*

larka-barka »élet« költője. Minden további magyarázat fölösleges volna. Van azonban két nagy, magasztos *állandó érzelme*, amely ragyogó fénybe vonja egész lelkivilágát, amely legnagyobb szenvedései között sem hagyja el, amely elkíséri sírjáig s ez az érzelme: *a felmagasztosult részvél a szenvedők iránt s az »élet«-nek, a fájó és mégis édes, a szenvedések lüzpróbájában megdicsőült »élet«-nek szeretele.*

»Világnézet« és »életfilozófia« csaknem egymásba olvadó fogalmak. Egyik a másikból folyik. Azért szószaporítás volna a kettőt különválasztva hosszasan tárgyalni. A »Filiszterekhez«, »Sátán«, »Mikor húsz éves lettem«, »A küzdelemben«, »Szabadság« című gyönyörű költeményekben előtűnk áll a *költő*, ki nehéz, de gyönyörűséges hivatásának teljes tudatában *szánakozva, büszkén* tekint az őt lenéző filisztervilagra; ki elborong letűnt, bolondos, csélesap, édes ifjúságán, mely ilyen szomorú, magányos és nélkülözésekkel teljes férfikornak lett alapvetője s mégis — ha újra kezdhetné — ugyanúgy élné le életét: ki szegénységében is büszke, lelkét el nem adja, szabadságát cifra szolgaságért fel nem adozza.

(Vége köv.)

Mors.

Te nem születél,
Mégis megvagy.
Alakod sines,
S erős vagy, meg nagy.
Nem élsz s mégis itt élsz közöttünk...
Te sohse halsz meg,
Csak mi, akik veled kötöttünk...

Hogy mi születünk,
Az által lettél,
S mi meghalunk,
Mert te születél.
Neked nincs arcod, mégis szép vagy...
Te vagy az űző,
S űzöttnek mégis menedék vagy...

Mindig új vagy
És mégis régi.
Te földi volnál,
S mégis — égi.
Nem vagy angyal és mégis jobb vagy.
Ördög sem vagy bár,
De a pokloknál százszor rosszabb.

Ellenségük vagy,
S jó barátunk.
Láthatatlan
És mégis látunk.
Eljősz hivatlanul is gyakran,
És hogyha hívunk,
Otthon maradsz titkos lakodban.

A fiatalok
Tetőled félnek:
Szeretnek a
Hült vérű vének.
Nincs koronád s mégis király vagy.
Te parancsolsz itt
Minden népnek s minden királynak.

Ma itt mi élünk,
S ha te ott vagy,
Te élsz s mi leszünk
A halottak.
Meggúnánk nélküled magunkat.
Mi nem szeretünk
S megcsókolsz mégis mindnyájunkat.

Nekem szebb vagy
Az angyaloknál.
Szeretnélek,
Bár sárba dobnál.
Ha megölsz, én akkor is áldlak,
Mert én szeretlek,
Mert te a megváltó Halál vagy!

Szabó István.

A lelke visszajött kísérteni...

Ott feküdtem betegen, kimerülve. Éreztem, hogy lázban ég az arcom s a testem forró volt, mint a tűz, mintha valaki egy szeges korbáccsal vert volna végig, úgy szűrődött, úgy sajgott minden tagom; majd mintha egyszerre jéggé vált, megfagyott volna minden körülöttem. A fejem zúgott, mintha táncra kelt volna a szoba, forgott, kavargott velem az ágy, a torkom száraz s egy hangot se tudtam kiejteni; amikor úgy tetszett, hogy megnyílt az ajtó s halványan, szomorúan bejött a lelke hozzám kísérteni.

Nem lepelt meg egy csöppet sem. Mintha már régen vártam volna reá. Mintha biztosan tudtam volna, hogy eljön hozzám egyszer, bizonynyalel. Egyszerre édes, mámoros érzés fogott el, amint odajött hozzám. Pedig hideg volt a keze, mint a jég. Nem változott egy csöppet sem, csak az arca lett haloványabb, csak a nézése szomorubb. Nem féltém tőle, pedig tudtam, hogy halott, csak

amikor megszólalt, akkor megremegett a lelkem s borzadva hallgattam reá...

...Az álmom vége... A remény, a boldogság, a fájdalom ide vezet, itt végződik be a halálos ágyon. Eddig kísér a szerelem, itt a bánat marad veled, meg a fájdalom. Csak a remény hű, az még oda át is veled marad, de az borzasztóbb, mint maga a halál. Eddig álmodtál, eddig abban telt el egész életed, ha annak vége szakad, mi lesz veled? Odaát nincsen álmom. Odaát te nem élsz meg. Azért jöttem hozzád, hogy elvigyelek magammal a ti hazátokba. Ha én veled megyek, vissza nem lehet térnem, kirekesztenek onnan is te miattad, de hozzátok sem fog beengedni senki, még te sem. Én ezután ki leszek zárva mindenünnen. De azért nem fáj ez. Várni fogok reád. Ha majd egyszer megunod az álmodók hazáját, újra melletted leszek. Nem mondom most sem, hogy maradj hű. Te nem tudnál az lenni többé, mert a hűség a valóhoz van kötve, azt pedig te nem ismered; nem kérem most sem, hogy szeress. Miért szeretnél. Ha te is szeretnél, úgy mint én, az sok volna már; csak gondold reám, ha megunod az új életet, gondold reám, hívj, csak egy szóval s én veled leszek újra... Elhallgatott. Végig simította gyöngyöző homlokom jéghideg kezével. Olyan jól esett az. Azután, mint ahogy jött, eltűnt előlem.

*

Ott voltam azok között, akik az álmokat szövik. Idegen, visszás világnak tetszett előttem ez. Zavaros hangok áradtak szerte folytonosan, amely elnyomta az egy ének melabús, lágy zenéjét. Láz, emésztő tűz égetett mindenkit s idegesen futkostak össze-vissza. Némelyek őrző tűzzel merültek el a fájdalomban, mások egykedvűen néztek, amint elhaladt közöttük a sápadt arcu bánat. Az egyik szidta kiméletlenül s dobzódott az új fogalmakban, amelyet erre a célra kitalált, a másik gúnyolta, kikacagta, vagy lerogyott előtte gyáván, erőtlően. Az pedig haladt tovább, megértetlenül. Utána zajgó, bohém embercsoport vonult el előttem. Az arcuk sugárzott, ragyogott. Az örömet kísérték diadalmasan felújongva. Mintha nem is azon az úton jártak volna, amelyen az előbb a fájdalom haladt el. Itt van az élet, a boldogság, a hír. Itt van minden gyönyör, az öröm. Ifjából, gyermekekből állott leginkább tábora, kik még szerettek önzetlenül. Akik a

boldogságtól nem látták meg, hogy velök halad a kullogó irigység, a felfúvokodott nagyravágyás. »Élni! Ez a jelszó hallatszott fel utánok s a gond terítette ki sötét szárnyait a messzeségben. De még nem hallott ide szárnycsattogása, nem látták, milyen sebesen közeledik s milyen állhatatosan keríti körül őket. Meg nem értett, felre magyarázott próféták, vergődő martyrjai egy fantomnak, koldusai egy fényes álomnak, száműzöttjei a boldogságnak s bukott királyai az eszméknek vonultak el rendetlenül előttem. Mindenki várt valamit lázasan, türelmetlenül. Mindenki szívében volt egy tövis, amelyet mással akart onnan kihúztatni. Sehol semmi összetartás, még az összetartásban is önzés. Ezt éreztem és úgy fájt valami... Miért jöttem ide, miért nem szöktem el innen, míg nem volt késő. Itt az eszmék egymást ölik meg. Itt hazug, csaló minden, vagy gyötrellem... El innen... Jöjj, nem álmodni, pihenni vágyom...!

És jött...

Egyszerre végtelen csend vett körül. Sehol semmi hang, semmi élet. Mintha a halál országában jártam volna. Előttem a végtelenség terült el, mögöttem sötétség, amelybe szem nem lát, sugár nem hatol. A végtelenben új minden előttem, ilyet én nem láttam még soha s minden, ami mellett elhaladtam, eltűnt a homályba. Mintha álmodtam volna. Mintha kicserélte volna valaki a lelkemet. Nem fájt már, mint előbb. Majd megmagyarázhatatlan félelem vett erőt rajtam.. Hol járok én most, ki vezetett ide? S mi lesz itt velem, ahol nem ismerek senkit, semmit, ahol idegen jövevény vagyok?... Szerettem volna menekülni, visszatérni oda, ahonnan elindultam, de merre visz az út? Innen nem volna visszatérés? Talán itt lakik a halál?...

Nem.

A feledés és a nyugalom országa volt.

*

Úgy van jól minden, ahogy van.

Az ember nem boldog sem itt, sem ott!

Ifj. Sebestyén Béla.

Visszavágyom.

Mikor így tavasszal kipattan a rózsza
E szépnek álmodott, széles rónaságon:
Virágos partodra, hullámzó Balaton,
Bármint tagadnám is, — vissza-visszavágyom.

Örök, hű szerelem fűz engem a parthoz...
Örök, édes emlék a zizegő nádhoz...
Evezőt kezembe ott adott egy kis lány
Büszkén meginduló sorsom hajójához.

Igaz, hogy a vihar a hajón ott érte:
S örökre elmerült vele édes álmom...
Mégis így tavasszal — ha pattan a rózsza,
A Balatonpartra vissza-visszavágyom.

— s. — r.

Forgácsgyűjtés.

A gyermekliga napján megpezsdült a város és megélnkültek a terek. Az emberek, nők, férfiak vegyesen tolongottak az utca két oldalán, de még a közepén is. A hegedűhúrok recsegttek, a nóták sikoltozva repkedtek, itt ott rengett az üzletek padlója a táncos párok dobogása alatt. Az emberek egymást törték, a pénz hullott, a nevetés szárnyra kelt, a konfetti zápor módra csapódott a járókelők arcába. Az utca-járója újjnyi vastagon tele volt színes konfettivel, mintha az éhezők és nyomorultak lehullott könnyecskéiben a napsugár játszott volna szivárványosodót. Mindenki örült — a maga örömeinek. A fiatalok féktelenül verték a cifra papirost a leányok szemébe. A leányok kacagva trefálkoztak a harcos fiakkal. És fogyott a konfetti, nőtt a pénz értéke, telemek az urnák, fogytak a zsebek a gyermeknap delutánján... S vajjon hány embernek jutott eszébe a nyomorult, veszendő gyermekmilliók lelke? Tan egynek se! Ki-ki a maga mulatságaért mulatott... Ó önző faj!... Es este fele, mikor kigyultak a lámpalángok, mikor seperi lehetett a földről a konfettisöt, előkeríttek a kis csavargók, nyolc éves csavargó fiúk és hat esztendőös züllő leánykák. Látták az urakat, hogy mulatoznak, s a lehullott konfettit marokraszedve, konfetticsatát vívtak csavargógyermeknek csavargóleánykával... S mikor lehajoltak a földre, a járókelő arcán megkeményedett a mosolygás, s a konfettiszedők fejében megbotolva, haraggal rugta le a járdaszélről a konfetti szedő elhagyott gyermekeket — a gyermeknap humánus delutánján...

*

A héten vásár volt. A komédiás sátrak terén a gyermekek huszárosan ülték meg a keringő falovakat. Azt hitték, azért forog, mert ők ültek reá. Pedig dehogy. A kopott bársonnyal eltakart

padlózatos emelvényen sereg apró gyermek hajtotta a vitorlarúdakat nekifeszült mellel napi tíz krajcárért . . . És a világ ép ilyen forgó komédia. Azt hiszik az üres fejűek, hogy ők indítják a nagy hajót a kormány kerék előtt, s nem látják meg, hogy a hátok megett az evezősök százezrei véres verejtékkel csapkodják a dagadó hullámokat.

*

Felig meztelen, pirosra mázolt képű, fehér bokájú vásáridíva állott egy sátor előtt, melynek foltos homlokára rákarmolta egy írni nem tudó művész szörtelen meszelővel: Csodajósno. Megmondja a jövőt . . . És a modern sorsistennő, kit a vásáros komédiás csak nappalra szerződtetett magához valamelyik közeli kéjpincéből, szelles mosolygással hívogatja befelé a fiatal urakat, s öt krajcárért mondja el kinek-kinek a jövőt . . . Milyen rikatóan, keserűen igaz karrikatúrája ez a jövőmondó kéjleány a valódi nagybetűs Sorsnak . . . Ha kell, nappal egy fehér pénzért jövőt mond s ha akarod, egy nagyobb pénzért este dúzzadt keblére dobhatod magad.

*

Szakasztott ilyen az élet, mint ez az évnegyedes nagyvásár. Egy trombitás, meg egy dobos kint áll az emelvényen s fülhasgatóan rikácsolja, dörömböli össze a kíváncsi népet. És a többi komédiássátor neptelen, mert csak gyöngye hegedűszó hallatszik felőle. Ezek okosak. Odabent nincs mit nézni, de a trombita, meg a dob becsődíti a bolondokat. És aztán a hír csak egy komédiáról beszél. Arról, amelynek előtte egy trombitás, meg egy dobos kint áll az emelvényen és fülhasgatóan rikácsolja, dörömböli össze a kíváncsi népet.

*

És szakasztott olyan ez a vásár, mint az élet. Aranyrojtos, bordó bársony hacukában egy piros asszony csörömpöl a cintányérral. Nevet is, meg danol is. Ahogy jön! És belől sápadt a lelke, meg éhes is. Kívül nevet, odabent meg sír, zokog. Danol, pedig titokban nagyon szenved. A szeme ragyog, mosolyog, de az árnyék azt kiáltja az arcán, hogy belül már megrothadt. És az aranyrojtos, bordó bársony hacuka is nagy szerepet játszik, mert eltakarja az alatta levő rongyos, foltos, szennyes ruhadarabot. Sírunk, éhezünk, robotolunk, szenvedünk, rothadunk, de ütjük a cintányért, mert az jó és magunkra vesz-

szük az aranyrojtos, bordóbársony vásári hacukát is. Szegény asszony, nem tudja, hogy a cintányér csattogásából kiharsog az igazi hang, az élet hangja. Mert ez az asszony maga az — Élet.

*

Egy panoráma sátorfalánál megakadt a tekintetem egy odaakasztott festett ponyván. A ponyva aljára rá volt írva szénnel: Krisztus Pilátus előtt. Pilátust megtaláltam. Korona volt a fején és karszéken ült. De a Krisztust nem láttam sehol, pedig kerestem. Azután szemhegyre szedtem a katonák képeit. És ott volt közöttük a Krisztus is. Egy kicsi testű, nagy szakállu, púpos, halvány, meszelt alak. És sírt. A képen sírt, mert Pilátus ott ült a karszéken koronásan. Elszorúlt a szívem és megszántalak, óh, isteni ember, te Megváltója ennek a gyalázatos, vásári zajban zsvivajgó világnak. Álmodtad-e, hogy kétezer évre rá vásári panorámának leszel szánalmat keltő cégtáblája?

*

A mézeskalács szívek után most már a piros-tojás következik, mert itt van husvét. Keményre főzött tojások pirosra festekelve. Az élet ünnepén a piros-tojások, amelyekben már megölték az élni hivatottak életét. Tudjátok, mért piros az a piros tojás? Mert megöltétek benne az életet! Nem a festéktől, a vértől olyan. Az életnek, a világnak vagyunk mi is mindannyian ilyen megölt piros-tojásai.

*

Megváltó... megváltás... két ezredév alatt olyan megkopott, hétköznapi fogalommal lettél a legtöbb ember előtt. Hiszen azóta hányan haltak már meg, keresztnél kínosabb halállal, akik nem tudták magukat megváltani. Megváltó... megváltás... A te megváltásod mindenkinek szólt. Meghaltál egyszer, hogy élj ezerszer, mindig s hogy megválthass mindenekeket. És mi meghalunk százszor, ezerszer, hogy megváltsuk csak önmagunkat és egyszer sem élünk.

*

Tinektek, akik boldogan, könnyen éltek, jóleső hit a feltámadás. Minékünk, akik robotban nem is élünk, csak haldoklunk, leverő ez a remény. Ti szeretitek hinni a második életet. Mi félünk attól. Mi szeretnénk, ha nem volna más, csak a halál. Mi szeretnénk, ha nem tudnánk hinni

a ti hitetekben, mert félünk, hogy a feltámadással újra kezdjük az életet s megint megöl a szenvedés, a bánat, a gyötrellem s másodsor is meg kell halnunk, mert agyonüt bennünket az élet...

(sz—6.)

Alkonyat tájon.

— Versek. —

Irta: Szabó István.

I.

Én vagyok magam . . .

Én vagyok magam az ember,
Kinek hiába hull a vére.
Én vagyok, ki a könnyemet
Öntözgetem a kenyérre!

Én vagyok magam az élő,
Aki minden holtat irigyel.
Én vagyok, ki a Halálnak
Ezt mondom: szeretlek, vigy el!

Én vagyok magam az ember,
Akit a többi ember gyűlöl.
Én vagyok, aki jót már
Nem várok oman felülről.

Én vagyok magam az ember,
Kivéve éhező ebeknek.
Én vagyok magam az ember,
Aki kacagva halok meg!

II.

Apám útján.

Ha az apám útját követem,
Ezóta rakom a falat, csapom a meszet,
S vasárnap az embervásáron
A legdrágább mesterkéz leszek...

Ha az apám útját követem,
Ma már szavamra várnak a munkássorok,
Szitoktól, daltól zeng az állás
S egy ház ormán most én parancsolok...

Ha az apám útját követem,
Szívem kietlen, árva minden ideáltól,
S szombat esteken reszketnének
Vad mámorom rontó haragjától...

Ha az apám útját követem,
Tán van mindennap bőven kenyerem, húsom,
De édesanyám veszendő fiát
Siratgatná már titokba, búson...

Ha az apám útját követem,
Ezóta már puhára volna vetve ágyam,
S holt mámorommal úgy rognék belé
Züllötten, bénán, haloványan...

Irodalom.

Zoltán István verskötetete.

A vén, ósdi falak között ugyancsak zsendül a tavaszi föld és pattognak a rügyek. Nem várják, nem hívják a kertészt. Nyilnak, illatozni akarnak, mert érzik a napsugarat, érzik, hogy nyilniok kell.

Zoltán István még gimnazista. Érdekes, koratejlett tehetségű poéta. Sokat ír és a maga mértékéhez mérve nagyon jól ír.

Egy parányi kis verskötetettel e hónap végén lép a világ elé. A világ elé? Nem, csak a napfényre. A világ más, egészen más a poétának s ami nem a poétának világ, az csak napfény lehet.

Nem is igen akar, nem is igen lehet, hogy itt, Debreczenben, fiatal, zsendülő tehetség világ elé szálljon. Másutt szeretik, másutt bámúlják, másutt dicsérik, másutt becézik a Zoltán Istvánokat. Itt, minálunk kinevetik, megmosolyogják, ebecsülik s felvállról nézik, épen azért, mert tehetséges fiatal s mert fiatal tehetség.

Olvasóink ismerik már Zoltán Istvánt lapunk hasábjairól. Egy esztendő óta röpked, fáradozik, zsendül itt, ahol nem akarják megérteni az átlagosak.

Eleinte a másé volt. Mostanában már teljesen az önmagáé. És mert megtalálta, el is vesztette magát s többé nem is magáé már, hanem a miénk.

Eleven, kissé bizarr, de mindig érdekes és egészséges verseket ír. Sokan nem értik meg, mert mindig másra gondolnak, sokan kicsire veszik, mert az óriásokat keresik soraiban.

Mi értjük, szeretjük s dicsekszünk is vele. Nehány verse olyan, hogy irigyeljük tőle. És épen ezért nem sajnáljuk, hogy olvasóinkat arra kérjük, vegye meg a fiatal poéta lelkét a verskötetében, mert nagyon érdekes a lelke, még érdekesebb az eszenél is.

Kicsiny kis könyvecske lesz az. Vagy negyven vers lesz benne a poéta lelkéből. És olcsó lesz. Csak egy korona és ötven fillér. A megrendeléseket szerkesztőségünkhöz intézett levelezőlapokon is elfogadjuk.

A megjelenendő kis verskötetből ajánlónak a poéta bevezető versét alant mutatjuk be.

(Sz—6.)

Sírató*

I.

Az ifjúságom neked köszönöm;
Ezt a bolondos gyermekifjúságot,
Ezt az elmulót, ezt a szépet,
Amely nékem megadott téged:
Akit síratok, akit áldok...

II.

Még tudlak síratni és áldani.
S lelkemet már is kétség ejti meg:
Kósza leszek, céltalan, hitvány,
Üres szívű, züllött tanítvány,
Sívár világu — de a tied.

Tied minden, ami bennem igaz.
Ami bús, ami büszke, ami szeret.
Enyém a múlt, hisz te vársz ott:
A fény, ami rólad rám sugárzott;
Enyém az első ígéreted.

És enyém, hogy sírathatlak téged,
Enyém minden, ami utánad fájó.
Enyém a gyász, a drága, féltett,
Amibe temetkezem érted
És a holnap, a visszaváró.

III.

...Halottam van. Hagyjatok magamra.
Nézzétek: itt halt meg a nászi ágyon.
Nézzétek, milyen nagyon halott,
Milyen áldott és megsíratott
Az én szép gyermekifjúságom!

Zoltán István.

Színház.**A Tanítónő.**

Életrajz 3 felvonásban. Irta: Bródy Sándor.

A »Dada« éles tollu, sötét tónusú kemény szatirikusa, a meztelen realizmus mestere nagy meglepetést szerzett az irodalmi köröknek, amikor a »Tanítónő«-vel diadalmasan vonult a Vig-színház színpadjára. Valami megdöbbenően sötét erkölcsdrámát vártunk, amelyben a népnevelés martir proletárja, a kis tanítónő a nehéz küzdelemben, a csábítások, kísértések között elbukik.

És kaptunk e helyett egy talpraesett, erős szívű, keményfejű, csinos emancipált kis leányt, aki diadalt vesz az életen, az eleje vetett csapdákon.

És kaptunk egy színmagyar levegőjű társadalmi színművet, amelyben nincs sem párhaj, sem

*Mutatvány szerzőnek sajtó alatt levő verskötetéből.

házaságtörő vetkes szerelem, sem világrengető szociális probléma. De van benne féktelen vérű parasztnábob, káplán, szolgabíró, kántor, kántorkisasszony, tanító és más magyar néptípusok.

Dehiszen akkor népszínmű! — kiáltunk fel csatlakozva.

A világerért sem! Épen ezen fordul meg a darabnak minden érdekessége, sajátossága, sőt értéke is.

Bródy Sándor mesteri módon mutatta meg, mint lehet a magyar típusokat színpadra vinni anélkül, hogy népszínmű figurákat csináljunk belőlök.

A halhatatlan nagy népszínművek gyarló utánzásával ma már nem lehet hatni. Azoknak örök érdeme az, hogy a népet, annak lelkét, érzelmvilágát beviszik az irodalomba. De a kor-szellem nagyot változott. Ma már a pórnép elvesztette romantikus zománcát. Nem is lehetne színpadra vinni úgy, mint régen, mert az erőltetett, hazug dolog volna. Ha az igazsághoz ragaszkodva, a való »népélet«-et akarná most feldolgozni valaki, műve csak szociális, tendenciózus *népdrama* lehetne.

Ezért fordult Bródy Sándor a falusi középosztályhoz, ezért választotta onnan a típusait akkor, mikor e reálisan megrajzolt, mindamellett *romantikus* magyar »életrajz«-et megalkotta.

Lássuk röviden a tartalmát:

Tóth Flóra (Hahnel), a kitűnően képesített polgári iskolai tanítónő, elfoglalja állását egy istenháta mögötti, kis faluban. Megérkezése nagy forrongást idéz elő az »intelligencia« körében. Ez az intelligencia áll az adminisztrátor-káplánból, a szolgabíróból, a doktorból, patikusból; de mind-ezeknél nagyobb úr *ifj. Nagy Pista*, a paraszt milliomos *öreg Nagy* egyetlen fia, ki már »nagyságos úr«. Az öreg pap, a kántor már nem számítanak a sorban. A kántornak, (ki egyúttal »szövetkezeti boltos« is) van egy édes naiv kis leánya, kinek minden gondolata a konyha négy fala közé szorul. Ez a kis lány a maga módja szerint szerelmes a *tanítóba* s folyton jó ételekkel tömné a cingár legényt. Ez a tanító egy hatalmas művészettel megrajzolt típus, egy sorsüldözött, magával s a világgal meghasonlott filológus és okleveles középiskolai tanár. Keserű, sztoikus bölcs, ki fásult egykedvűséggel illeszkedik be abba a milieube, melyet végtelenül

megvet s nagy szellemével messze túlszárnyal s amelyben mégis ő a legutolsó.

Ez a helyzet, mikor az új tanítónő betoppan közéjük. Városias modorával, lebilincselő kedves-ségével, de főként ragyogó szépségével egyszerűen leveszi a lábáról az egész falut. A kis kántorlány odavan örömeiben, a tanító pedig, mivel műveltséget, civilizációt érez maga körül, halálisan beleszeret az új tanítónőbe, persze csak úgy, ahogy az ilyen félreismert, szórakozott tudós szeretni tud

De jaj neked, szegény okos, művelt, szép kis Tóth Flóra! A szörnyeteg »élet« már nyújtja feléd polipkarjait, hogy magával ragadjon az örvénybe!

Jön a *káplán* a hivatalos tekintély koturnusával. Álnok, tettető arca vonaglik, szeme állati vágytól izzik. Felajánlja támogatását (ő az iskolaszék elnöke) és barátságát, természetesen a »tisztá erkölcs« jegyében. Flóra felháborodva utasítja el. Így jár a szolgabíró is.

Ekkor jön a legerősebb ellenfél, a daliás, ellenálláshoz nem szokott, elbizakodott ifj. Nagy István. Ez már nem kerülgeti a dolgot, hanem nyílt, egyenes ostromot intéz a szép leány szíve ellen. Felajánlja neki, hogy legyen a szeretője, királynője. Flóra finom gunnyal és nagy szellemi fensőséggel veri vissza a támadásokat, de a végső ajánlatra bíborbaborult arccal, haragtól remegve utasítja ki a megszegyenült, hebegő Don Juant.

Ettől kezdve minden éjjel pesti cigányok húzák a Flóra ablaka alatt a síró, panaszos nótákat. Így udvarolgat bújában Nagy Pista, ki már komolyan szerelmes a kis leányba, de nem mer előtte mutatkozni. Küld sok szép virágot is, de szegényeket a sáros utcára dobja ki a keményszívű kis tanítónő. Pedig az ő szíve is rabja lett a szép legénynek, a szép nótáknak, melyek ott sírtak az ablaka alatt az ábrándos, forró éjszakákon.

A káplán, a szolgabíró iskolalátogatás leple alatt még egy végső kísérletet tesznek s mikor látják, hogy hiába, iskolaszéki gyűlésen megvádolják a tanítónőt, hogy *erkölcselen, szeretőt* tart, ki egész éjjel húzatja neki stb. stb. A lány elkésereedve, vakmerően felelget, mire a nagy-képű iskolaszék elmozdítja állásától. Most már mehet, amerre lát! A szegény leány sírva szedi

össze kis cókókját. Bejön a tanító s megkéri, hogy kísérje el új állásába, egy eldugott kis erdélyi faluba, ahol nincsenek *arak*. Flóra kezét ad rá. Nagyon fáj neki, hogy nem jön Nagy Pista a becsülete megmentésére. És csilingelő ötfogatoson jön a szíve lovagja. Elmondja lángoló szerelmét, kéri, hogy ne menjen el, hanem legyen a felesége, mert ő nem tud nála nélkül élni. A leány mámoros, önfeledtszerelemmel borul reá s ajkát csókra nyújtja, de Pista nem csókolja meg. »Majd akkor, ha jegyesem lesz!« Mert hátra van még a legnehezebb. A gőgös, kevély öregek leánykérése. Bántja őket, hogy a fiok »lefelé« nőszül. *Megkéri* a lány kezét, de közben pénzzel akarják eltántorítani, majd a szolgabíróhoz akarják adni (hozományról ők gondoskodnak!) s végül a nagyasszony gőgösen azt ajánlja neki, hogy legyen a fia szeretője. A szegény megkínzott, megalázott Flóra nemes haraggal mutat ajtót a két kevély öregnek. Most már megy, nincs, ami visszatartsa. De előbb még megalázott önértetének elégtételt szerez. T. i. visszajön a két öreg, megkérni a kezét — mellékajánlat nélkül s ő Pista előtt »nem«-et mond. Elbúcsúzik sírva szerelmesétől, a kántoréktól, aztán elmegy s a tanítóval fölpackol egy rozoga paraszt szekerre. Pista fájdalomában kevés szemrehányást tesz szüleinek, hogy öccsét is így küldték a halálba. Azok megijednek, utána küldik Pistát a leány-nak. Flóra pedig — mit tehetne egy szerelmes leány! — visszajön és ráborul a nagyasszony kezére:

— Majd meglátja, milyen rossz vagyok! Hát a tanító? Biz' ő ott marad szegény a boltos nyolcgyereke mellett nevelőnek, hogy örködhessen imádottja boldogsága felett, hogy — ha boldogtalan lenne — bosszút állhasson s felajánlhassa védő karját öneki.

Mennyi poézis, mennyi romantika van ebben az egészséges realizmussal megalkotott színműben! Szerzője új csapáson halad. Finom költői lelke megérti a korszellem változását. Érti, hogy rekreációra van szüksége ultraverizmusban szenvedő korunknak. Ezt a telüldülést, megújhódást a *romantika* forrásainál s a legegységesebb, nagy emberi érzésben — az *ideáлизmusban* találja meg.

A két nagy ellentétes fogalom: ideáлизmus és realizmus így egyesül egy harmónikus egésszé a XX. század írójának avatott kezében.

A premiére általában sikerült volt, bár a részletek finom kidolgozásának sok helyen hiányát éreztük. A címszerepet *Hahnel* alakította művészetével, de kevés természetességgel. *Ternyei* pompásan játszotta Nagy Pista szerepét. Figyelemreméltó alakítást nyújtott *Bérczy* a tanító szerepében. Nagyon bájos volt *Bálhory* Mariska is, mint a kántor leánya.

M. G.

Hírek.

E szám szerkesztéséért Szabó István társ-szerkesztő felelős.

Az egyetem. A debreczeni egyetem érdekében hatalmas lépést tett a tiszántúli egyházkerület és a nemes város. Mindkettő hatalmas áldozatot hozott, midőn az előbbi összes meglévő tanszékeit s gyűjteményeit, utóbbi sok telket s milliókat ajánlott fel az egyetem céljaira. A siker nem is maradhat el.

A Csokonai-kör utolsó felolvasó matinéje. A Csokonai-kör, Debreczen mindinkább szélesebb körben terjeszkedő, egyetlen magas színvonalú irodalmi egyesülete, március 29-én délelőtt a városháza dísztermében tartotta e szezonban utolsó felolvasó matinéjét. A városháza dísztermét a legelőkelőbb körök tagjai színültig megtöltötték ez alkalommal mikor a már megszokottakon kívül dr. Pap Károlyt akadémiánk új bölcséleti tanszékének ezt az igazán áldást hozó nagy irodalomtörténészét és Nilt, a kiváló írónőt hallhattuk. A matinét dr. Pap Károlynak, a mi rajongásig szeretett professzorunknak új kutatásokon, meglepő lélektani motivumokra felépített, érdekes felfedezésekben gazdag értekezése vezette be Petőfné Szendrey Juliáról, kinck Petőfi iránt való ideális, majd hitvesi szerelmét s később a halott költő emléke iránt tanúsított hűtlenségét rajzolta finom, megkapó modorban, mely a hallgatóságot szokatlanul lebilincselte. Könyves Tóth Kálmán debreczeni ref. lelkipásztor néhány hanyatló korabeli versét olvasta fel, melyet Szávay Zoltánnak egy itt nem méltatandó humoreszkje követett. Végezetül Nil, a vendég poetrix olvasta fel a Petőfi-társaság mult évi pályázatán első sorban megdicsért munkáját, a „Kerek asztal mellett“ c. költeményét, melynek szépségei és a női lélek finomságát visszatükrözőtető, érzelemgazdag stílusa, tartalma méltán állítja Nilt az egészséges, érző fehérlelkű magyar írónői gárda élére.

Új nóták. Veress Tóni, városunk egyik fejlődő, tehetséges fiatal cigányprimása, két új dalt komponált most nem régiben, melynek mindenképe Szabó István hittanhallgató, lapunk társszerkesztője irt szöveget. Az egyik nóta nagyon szomorú, szinte síró, a másik csárdás, pattogó, tüzes. A nóták mostanában jelennek meg ének és zongora letételben. A könyvkereskedésekben kapható lesz a dalfűzet 1 korona 50 fillér bolti árban. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

A Dóczisták hangversenye. A debreczeni ref. felsőbb leányiskola és a vele kapcsolatos tanítónő-képzőintézet ifjúsági segítő-egyesülete 1 koronás és 60 filléres belépti díjak mellett fényesen sikerült hangversenyt rendezett e hó 5-én délután 5 órakor az intézet dísztermében, melyet az intézet énekkara nyitott meg „A tihanyi echóhoz“ c. Csokonai-dal precíz előadásával. Dr. Matolcsy László, az egyesület felügyelő tanára, tartalmas megnyitó beszéde után Szalay Margit III. tk. növ. Chovan magyar hangulatképeit játszotta zongorán, mely nagy tetszésben részesült. Balogh Emmuska, az egyesület elnöke nagyon szépen előadott hatásos szavaltban gyönyörködtette a közönséget, azután pedig Takács Gabi, az egyesület pártoló tagja énekelt Mártonfalvy György színházi karmester zongorakísérete mellett az ő megszokott és sokat dicsért énektudásával. Magoss Margit és Popper Annus művészi táncukkal szereztek káprázatos nagy gyönyörűséget, mely után Schumann „Cigányélet“-ét adták elő zongorán Balogh Emmus, Tóth Ilonka IV. tk., Szalay Margit III. tk. és Vaskovics Paula fels. 6. o. növendékek meglepő harmónikus összjátékban, a hasonló műsoron szerepelt úrlányok megszokott precizitásával. Ebergényi Irén IV. tk. növ. élvezetes monológja után Uher Amadil 6. fels. o. zongorajátéka mellett Szemes Miklós 2. jh. tárogatózott, melynek végeztével a fényesen sikerült hangversenyt az énekkar magyar dalokkal zárta be.

A majálisok halála. Szomorú, elesüggesztő hírek terjengenek az iskolák falai felett, de kósza, fekete szárnyaikkal csak nagy félve mernek leereszkedni a falak közé, hogy a majálisok után már-már epedve, álmódzva vágyakozó diákoknak fülébe sikoltás a vészhiért, hogy meghalt a majális. Szigorú öreg urak határozták így. Sok a tanulni való s nem szabad múlatni a fiatalságnak. A majálisoknak nincs létjoga az ifjúság életében. Aki tanulni jött, annak tanulni kell. És a szigorú öreg urak, a komoly tanfelügyelők nem veszik észre, hogy a kis leányok könnyezve csüggesztik le bóbítás babafejecskeiket s hogy a kis és nagy diákok haragosan csapják le a könyveket, mert meghalt a majális... Meghalt a majális... S óh, mennyi ábránd, mennyi vágy, mennyi öröm, mennyi színes álom s tarka-barka reménység szállt le vele a sirba.

A D. A. A. C. sikere. A téli idő a testgyakorlókra a készülés, a training ideje. Főiskolánk Athletikai Clubja ez időt nem töltötte tétlenül. Három kiváló mester is tanította a legszebb sportot, a birkózást. Ennek köszönhető a legújabb diadal is, melyet egyik athlétánk, Székelyhidy Béla 3. th. aratott március hó 29-én Budapesten, hol az országos birkózó junior-versenyen 12 versenyző között lett az első győztes. Ezzel ismét szaporította a Club diadalát és kedvező jellel nyitotta meg a mérkőzések idejét. — Ugyancsak Székelyhidy Béla derekasan képviselte a főiskolát a kassai birkózóversenyen is.

megvet s nagy szellemével messze túlszárnnyal s amelyben mégis ő a legutolsó.

Ez a helyzet, mikor az új tanítónő betoppan közéjük. Városias modorával, lebilincselő kedves-ségével, de főként ragyogó szépségével egyszeriben leveszi a lábáról az egész falut. A kis kántorlány odavan örömeiben, a tanító pedig, mivel műveltséget, civilizációt érez maga körül, halálisan beleszeret az új tanítónőbe, persze csak úgy, ahogy az ilyen félreismert, szórakozott tudós szeretni tud

De jaj neked, szegény okos, művelt, szép kis Tóth Flóra! A szörnyeteg »élet« már nyújtja feléd polipkarjait, hogy magával ragadjon az örvénybe!

Jön a *káplán* a hivatalos tekintély koturnusával. Álnok, tettető arca vonaglik, szeme állati vágytól izzik. Felajánlja támogatását (ő az iskolaszék elnöke) és barátságát, természetesen a »tisztá erkölcs« jegyében. Flóra felháborodva utasítja el. Így jár a szolgabíró is.

Ekkor jön a legerősebb ellenfel, a daliás, ellenálláshoz nem szokott, elbizakodott ifj. Nagy István. Ez már nem kerülgeti a dolgot, hanem nyílt, egyenes ostromot intéz a szép leány szíve ellen. Felajánlja neki, hogy legyen a szeretője, királynője. Flóra finom gunnyal és nagy szellemi fensőséggel veri vissza a támadásokat, de a végső ajánlatra bíborbaborult arccal, haragtól remegve utasítja ki a megszegyenült, hebegő Don Juant.

Ettől kezdve minden éjjel pesti cigányok húzzák a Flóra ablaka alatt a síró, panaszos nótákat. Így udvarolgat bújában Nagy Pista, ki már komolyan szerelmes a kis leányba, de nem mer előtte mutatkozni. Küld sok szép virágot is, de szegényeket a sáros utcára dobja ki a keményszívű kis tanítónő. Pedig az ő szíve is rabja lett a szép legénynek, a szép nótáknak, melyek ott sírtak az ablaka alatt az ábrándos, forró éjszakákon.

A káplán, a szolgabíró iskolalátogatás leple alatt még egy végső kísérletet tesznek s mikor látják, hogy hiába, iskolaszéki gyűlésen megvádolják a tanítónőt, hogy *erkölcstelen*, szeretőt tart, ki egész éjjel húzatja neki stb. stb. A lány elkeseredve, vakmerően felelget, mire a nagy-képű iskolaszék elmozdítja állásától. Most már mehet, amerre lát! A szegény leány sírva szedi

össze kis cökmökjät. Bejön a tanító s megkéri, hogy kísérje el új állásába, egy eldugott kis erdélyi faluba, ahol nincsenek *urak*. Flóra kezét ad rá. Nagyon fáj neki, hogy nem jön Nagy Pista a becsülete megmentésére. És csilingelő ötfogatoson jön a szíve lovagja. Elmondja lángoló szerelmét, kéri, hogy ne menjen el, hanem legyen a felesége, mert ő nem tud nála nélkül élni. A leány mámoros, önfelelt szerelemmel borul reá s ajkát csókra nyújtja, de Pista nem csókolja meg. »Majd akkor, ha jegyesem leszl« Mert hátra van még a legnehezebb. A gögös, kevély öregek leánykérése. Bántja őket, hogy a fiok »felelé« nösül. *Megkérlik* a lány kezét, de közben pénzzel akarják eltántorítani, majd a szolgabíróhoz akarják adni (hozományról ők gondoskodnak!) s végül a nagyasszony gögösen azt ajánlja neki, hogy legyen a fia szeretője. A szegény megkínzott, megalázott Flóra nemes haraggal mutat ajtót a két kevély öregnek. Most már megy, nincs, ami visszatartsa. De előbb még megalázott önérzetének elégtételt szerez. T. i. visszajön a két öreg, megkérni a kezét — mellékajánlat nélkül s ő Pista előtt »nem«-et mond. Elbúcsúzik sírva szerelmesétől, a kántoréktól, aztán elmegy s a tanítóval fölpackol egy rozoga paraszt szekérré. Pista fájdmában kevés szemrehányást tesz szüleinek, hogy öccsét is így küldték a halálba. Azok megijednek, utána küldik Pistát a lánynak. Flóra pedig — mit tehetne egy szerelmes leány! — visszajön és ráborul a nagyasszony kezére:

— Majd meglátja, milyen rossz vagyok! Hát a tanító? Biz' ő ott marad szegény a boltos nyolcgyereke mellett nevelőnek, hogy örködhessen imádottja boldogsága felett, hogy — ha boldogtalan lenne — bosszút állhasson s felajánlhassa védő karját öneki.

Mennyi poézis, mennyi romantika van ebben az egészséges realizmussal megalkotott színműben! Szerzője új csapáson halad. Finom költői lelke megérti a korszellem változását. Érzi, hogy rekreációra van szüksége ultraverizmusban szenvedő korunknak. Ezt a felüdülést, megújhodást a *romantika* forrásainál s a legegységesebb, nagy emberi érzésben — az *ideáлизmusban* találja meg.

A két nagy ellentétes fogalom: ideáлизmus és realizmus így egyesül egy harmónikus egésszé a XX. század írójának avatott kezében.

A premiére általában sikerült volt, bár a részletek finom kidolgozásának sok helyen hiányát éreztük. A címszerepet *Hahnel* alakította művészettel, de kevés természetességgel. *Ternyei* pompásan játszotta Nagy Pista szerepét. Figyelemreméltó alakítást nyújtott *Bérczy* a tanító szerepében. Nagyon bájos volt *Bálhory* Mariska is, mint a kántor leánya.

M. G.

Mírek.

E szám szerkesztéséért Szabó István társ-szerkesztő felelős.

Az egyetem. A debreczeni egyetem érdekében hatalmas lépést tett a tiszántúli egyházkerület és a nemes város. Mindkettő hatalmas áldozatot hozott, midőn az előbbi összes meglévő tanszékeit s gyűjteményeit, utóbbi sok telket s milliókat ajánlott fel az egyetem céljaira. A siker nem is maradhat el.

A Csokonai-kör utolsó felolvasó matinéje. A Csokonai-kör, Debreczen mindinkább szélesebb körben terjeszkedő, egyetlen magas színvonalú irodalmi egyesülete, március 29-én délelőtt a városháza dísztermében tartotta e szezonban utolsó felolvasó matinéjét. A városháza dísztermét a legelőkelőbb körök tagjai színültig megtöltötték ez alkalommal mikor a már megszokottakon kívül dr. Pap Károlyt akadémiánk új bölseleti tanszékének ezt az igazán áldást hozó nagy irodalomtörténészét és Nilt, a kiváló írónt hallhattuk. A matinét dr. Pap Károlynak, a mi rajongásig szeretett professzorunknak új kutatásokon, meglepő lélektani motivumokra felépített, érdekes felfedezésekben gazdag értekezése vezette be Petőfiné Szendrey Juliáról, kinck Petőfi iránt való ideális, majd hitvesi szerelmét s később a halott költő emléke iránt tanúsított hűtlenségét rajzolta finom, megkapó modorban, mely a hallgatóságot szokatlanul lebilincselte. Könyves Tóth Kálmán debreczeni ref. lelkipásztor néhány hanyatló korabeli versét olvasta fel, melyet Szávay Zoltánnak egy itt nem méltatandó humoreszkje követett. Végezetül Nil, a vendég poetrix olvasta fel a Petőfi-társaság mult évi pályázatán első sorban megdicsért munkáját, a „Kerek asztal mellett“ c. költeményét, melynek szépségei és a női lélek finomságát visszatükröztető, érzelemgazdag stílusa, tartalma méltán állítja Nilt az egészséges, érző fehérlelkű magyar írónői gárda élére.

Új nóták. Veress Tóni, városunk egyik fejlődő, tehetséges fiatal cigányprimása, két új dalt komponált most nem régiben, melynek mindenkéire Szabó István hittanhallgató, lapunk társ-szerkesztője irt szöveget. Az egyik nóta nagyon szomorú, szinte síró, a másik csárdás, pattogó, tüzes. A nóták mostanában jelennek meg ének és zongora letételben. A könyvkereskedésekben kapható lesz a dalfűzet 1 korona 50 fillér bolti árban. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

A Dóczisták hangversenye. A debreczeni ref. felsőbb leányiskola és a vele kapcsolatos tanítónő-képzőintézet ifjúsági segítő-egyesülete 1 koronás és 60 filléres belépti díjak mellett fényesen sikerült hangversenyt rendezett e hó 5-én délután 5 órakor az intézet dísztermében, melyet az intézet énekkara nyitott meg „A tihanyi echóhoz“ c. Csokonai-dal precíz előadásával. Dr. Matolesy László, az egyesület felügyelő tanára, tartalmaz megnyitó beszéde után Szalay Margit III. tk. növ. Chovan magyar hangulatképeit játszotta zongorán, mely nagy tetszésben részesült. Balogh Emmuska, az egyesület elnöke nagyon szépen előadott hatásos szavallatban gyönyörködtette a közönséget, azután pedig Takács Gabi, az egyesület pártoló tagja énekelt Mártonfalvy György színházi karmester zongorakísérete mellett az ő megszokott és sokat dicsért énektudásával. Magoss Margit és Popper Annus művészi táncukkal szereztek káprázatos nagy gyönyörűséget, mely után Schumann „Cigányélet“-ét adták elő zongorán Balogh Emmus, Tóth Ilonka IV. tk., Szalay Margit III. tk. és Vaskovics Paula fels. 6. o. növendékek meglepő harmónikus összjátékban, a hasonló műsoron szerepelt úrlányok megszokott precizitásával. Ebergényi Irén IV. tk. növ. élvezetes monológja után Uher Amadil 6. fels. o. zongorajátéka mellett Szemes Miklós 2. jh. tárogatózott, melynek végeztével a fényesen sikerült hangversenyt az énekkar magyar dalokkal zárta be.

A majálisok halála. Szomorú, elcsüggesztő hírek terjengenek az iskolák falai felett, de kósza, fekete szárnyaikkal csak nagy félve mernek leereszkedni a falak közé, hogy a majálisok után már-már epedve, álmodozva vágyakozó diákoknak fülébe sikoltásák a vészhiót, hogy meghalt a majális. Szigorú öreg urak határozták így. Sok a tanulni való s nem szabad mulatni a fiatalságnak. A majálisoknak nincs létjoga az ifjúság életében. Aki tanulni jött, annak tanulni kell. És a szigorú öreg urak, a komoly tanfelügyelők nem veszik észre, hogy a kis leányok könnyezve csüggesztik le bóbítás babafejceskéiket s hogy a kis és nagy diákok haragosan csapják le a könyveket, mert meghalt a majális... Meghalt a majális... S óh, mennyi ábránd, mennyi vágy, mennyi öröm, mennyi színes álom s tarka-barka reménység szállt le vele a sírba.

A D. A. A. C. sikere. A téli idő a testgyakorlókra a készülés, a training ideje. Főiskolánk Athletikai Clubja ez időt nem töltötte tétlenül. Három kiváló mester is tanította a legszebb sportot, a birkozást. Ennek köszönhető a legújabb diadal is, melyet egyik athlétánk, Székelyhidy Béla 3. th. aratott március hó 29-én Budapesten, hol az országos birkozó junior-versenyen 12 versenyző között lett az első győztes. Ezzel ismét szaporította a Club diadalát és kedvező jellel nyitotta meg a mérkőzések idejét. — Ugyancsak Székelyhidy Béla derekasan képviselte a főiskolát a kassai birkozóversenyen is.

Joghallgatók Segítő-Egylete A joghallgatók létszáma félévről-félévre aggasztóan apad. Nem lehet célunk e körülmény okait fejtegetni, elég sajnálatos következményeit éreznünk az ifjúsági élet minden terén. E körülménynek volt oka, hogy a múlt évi segítőegyleti elnök, Vásáry István távozása után jó ideig elnököt sem választottak jelölt hiányában. E gyászos interregnumnak szakadt vége március hó 28-án, amikor is elnöknek megválasztották Vidovich Ernő 3. jh.-t.

Ifjúsági nagygyűlések. Április hó 25-én délután négy órakor az akadémiai ifjúság nagygyűlést tartott Bán István szénior elnöklete alatt. Tárnya volt: miképpen útasíttassék vissza a „Debreczen” c. helyi politikai napilapnak a balpárt megalakítására városunkba érkezett képviselők fogadtatásán, ünnepelésén jelenvolt akadémiai polgárságot sértő, minősíthetetlen hangú és hazug tartalmú cikke? Peleskey Sándor 3. th. előadó és Vidovich Ernő 3. jh. nyújtottak be határozati javaslatokat s míg többek hozzájárulása és zajos ellentmondások közepette a Vidovichét határozottan visszautasították, addig a Peleskey Sándor határozati javaslatát némi módosítással elfogadták és a helyi lapokban közzétételét határozattá emelték. Tiltakozik az ifjúság e javaslatban a reá szórt rágalmak ellen és megbotránkozással látja, hogy pártérdekből éppen az a lap tör most pálcát az ifjúság felett, amelynek élén az a férfi áll, kiért egykor — képviselőjelöltetésekor — magát annyira exponálta.

Ezt megelőzőleg theologus ifjúsági nagygyűlés volt az I. számú akadémiai teremben a szénior elnöklete alatt, melynek tárgyául a konferenciára kiküldendő képviselők megválasztása s az ezzel kapcsolatos intézkedések, kérdések fölötti döntés volt kitűzve. Az ügy előadójául Varga Csongor esküdt felügyelő szólítottatott föl, ki a dolgot röviden ösmerette és megtette ajánlását a kiküldöttek személyét illetőleg. A gyűlés aztán névszerinti szavazással megválasztotta a képviselőket. Hivatalból kiküldték: Bán István szénior és Varga Csongor esk. felügyelőt, mint a Közlöny ezidőszerinti felelős szerkesztőjét. Rajtuk kívül kiküldettek: Sárközy Lajos, Mikó Imre, Vass Antal 4 éves; Erdős Károly, Tarnóczy Lajos, Marjai Géza 3 éves; Debreczeni István, Bereczki József 2 éves; Nagy István és Nagy Sándor 1 éves hittanhallgatók. A költségeket szintén megszavazta a gyűlés, de kérdéseket, tárgyakat illetőleg ez idő szerint nem bocsátkozott tárgyalásba, mert meg lévén elégedve azokkal, amelyeket budapesti kollegáink fölvetettek s a kiküldötteket megbízta, hogy álláspontját minden tekintetben képviselje. A kiküldöttek névsora közöltetett a kongresszus rendezését magára vállalt kolozsvári kollegákkal.

Elekció. F. hó 10-én volt pipafüst és kulaes-szó mellett a legáció-választás. Örömmel jegyezhetjük föl, hogy a joghallgatók közül is többeknek jutott legáció. Jó successust a legátus uraknak!

A Hittanszaki Önképző Társulat f. hó 18-án tartotta ez évi 11. heti gyűlését, melyen a 137. dícséret 1. versének eléneklése után Sarkadi Nagy József 1. theologus imádkozott közepsikerülten. Azután Bodnár Gábor 3. th. folytatta a múlt gyűlésen megkezdett felolvasását. Kósa Zsigmond 2. th. szavalta Endrődi Sándornak „Öröm és fájdalom” c. költeményét sikerülten. Cs. Tóth Lajos 3. th. kevésbé sikerült imádkozása után a CXXXV. zsoltár 1. versét énekeltek. A 12. gyűlés március 25-én volt. A CXXXVIII. zsoltár 1. versének eléneklése után Vadai Béla 3. th. imádkozott sikerülten. Bodnár Gábornak most befejezett tartalmas felolvasásáért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott a társulat. Nagy Ferenc 1. th. közepsikerülten szavalta Reviczki „Pán halála” c. költeményét. Komáromi István 1. th. imádkozása, Varga Csongor esk. felügyelőnek a vitagyűlés és alapszabályrevízió ügyében tett interpellációi és a CL. zsoltár 1. versének eléneklése után a gyűlés véget ért. — A 13. gyűlésen április 1-én bejelentette az elnöklő szénior, hogy a pályamunkák beérkeztek és a nyertesek a következők: Takács Ferenc 1. th. (egyh. tört. tétel, díja 20 kor.); a Nagy Sándor (ó-szövetségi tétel, díja 40 kor.); Sebestyén Béla 2. th. (szimbolikai tétel, díja 20 kor.) E gyűlésen Domján Lajos 3. th. sikerülten imádkozott, míg Boros Jenő és Kósa Zsigmond — az előbbi prédikálásával, utóbbi szavalatával — sikerült fokot ért el.

A M. I. T. ápril 24-én tartott vál. gyűlésében tiltakozott a „Debreczen” c. napilap rágalmozó és tendenciózus híre ellen, mely a Nagy György orsz. képviselő díszoklevele átadásával kapcsolatban a fentjelzett lapban megjelent. Tiltakozását a lapokban közzétette.

Szerkesztői üzenetek.

(Kéziratot nem ad vissza a szerkesztőség.)

Többeknek. Kérjük mindazokat, kik előfizetési díjaikkal hátralékban vannak, hogy az esedékes díjakat beküldeni minél előbb szíveskedjenek.

Z. Sz. (Budapest.) Nem tudom, mi jött hozzátok. Úgy elhallgattatok, hogy nagyon.

P. J. (Nagyvárad.) Hát téged mi lelt? Nincs semmi? Amit ígértél, kérem. Nagyon csodálkozom, hogy mind eddig szót se szóltál, pedig már mindjárt kint vagyok.

S. P. Nem. Ilyesmikkel nem foglalkozunk.

B. K. Annak idején megtudhatta volna, de már ugyis elkésett.

N. S. Aligha. Még mindig nagyon sokan vannak, akik nem küldték be. De ez nem volna akadály. Üdv.

V. Mindig jelezzük, különben pedig az egyesületek fekete táblái a legfontosabban és idejekorán adják tudtul.

...ács. Nem abban áll a versírás, hogy a sorok végére rimeket rakjunk. Még más is kell hozzá.

K. I. Most nem volt helyünk. A legközelebbi számban.

Tartalom: 1. Az egyetem felé. — y. — 2. Reviczky Gyula világnézete és életműve. — Marjay Géza. 3. Mors (költemény). — Szabó István. 4. A lelke visszajött kísérteni. — Sebestyén Béla. 5. Visszavágyom (költemény). — s. — r. 6. Forgácsgyűjtés. — Szó. 7. Alkonyat tájon. — Szabó István. — Irodalom — Szó. 9. Sirató (költemény). — Zoltán István. 10. Színház. — M. G. 11. Hírek. 12. Szerkesztői üzenetek. 13. Tartalom.

DEBRECENI
FŐISKOLAI LAPOK.

12-17
KIADJA:

A FŐISKOLAI MAGYAR IRODALMI
TÁRSASÁG.

*

ÖTVENEDIK ÉVFOLYAM.

12 SZÁM.

*

FELELŐS SZERKESZTŐ:

MARJAY GÉZA.

SZERKESZTŐ-TÁRSAK:

FEJES GÁBOR, SZABÓ ISTVÁN.

KIADÓHIVATALI FŐNÖK:

MIKLOSSY SÁNDOR

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen Collegium.

*

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre: 5 korona. Félévre: 2 korona 50 fill. Ifjúsági egyesületeknek 4 kor. Főiskolai hallgatóknak 3 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

Debrecen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata. 1908-1081. g.)

Könyvkötészeti és díszmunkák legszebb kivitelben

ANTALFY FERENC

könyvkötészetében készülnek Piac-utca 31. szám.

==== Munkák felvállaltatnak a könyvkötészet részére: ====

Antalfy József könyv- és zeneműkereskedésében is Debrecen,
Piac-utca 44. szám alatt.

Telefon: 435.

„KÖZPONTI“

Telefon: 435.

cimre tessék figyelni!!

A tanuló ifjuság figyelmébe ajánljuk a

„Központi cipő- és kalap áruház“-at

==== DEBRECEN, a „DREHER“ söresarnok mellett, ====

hol cipők, kalapok, fehérműek, nyakkendők és más uridivat cikkek feltűnő olcsó árban szerezhetők be. o o o o Tanuló ifjuságnak 5% engedmény!!

==== Ref. theologiai és jogi ====

valamint más műveket

havi részletfizetésre szállít

MEGEDÜS és SÁNDOR

✿ könyvkiadóhivatala és könyvkereskedése, a tiszántúli ref. egyházkerület főbizományosa ✿

Debreczenben, Kossuth-utca II.

Legújabb nagy képes reform. theologiai kiadványjegyűnköt kívánatra ingyen és bérmentve küldjük meg.